

denking die men tegen het feit, dat Jezus'als Johannes' concurrent zou zijn opgetreden, inbrengt, bestaat dan ook hierin, dat men den Johannesdoop nog wel goed genoeg voor de discipelen achtte, maar hem beschouwde als voor Jezus te laag staande. Jezus, zoo oordeelt men dan, kon krachtens zijn Messiaansche waardigheid niet anders dan den Doop, als gebonden aan den Heiligen Geest, toebereiden; een Doop als van Johannes den Dooper zou beneden Jezus waardigheid zijn geweest. Juist dit echter kan niet worden toegegeven. Blijkbaar heeft Jezus in zijn wonderen wel veelal uit Goddelijke machtsvolkomenheid gehandeld, maar er worden toch ook meer dan eens bericht, dat Jezus voor de genezingen die hij bewerkstelligde, uitwendige middelen van lager orde aanwendde. Zie 't in Joh. IX: 6, waar Jezus, om den blinde het gezicht te geven, gelijk er letterlijk staat, „spuwde op de aarde en slijk maakte uit dat speeksel, en dat slijk op de oogen van den blinde streek”. Een feit, dat in vs. 11, 14 en 15 door den blinde nogmaals vermeld wordt. En zoo nu ook belette niets, dat de Christus zelf, en niet zijn discipelen, toen de Dooper zelf nog doopte, tot het bedienen van gelijkssoortigen Doop overging. Van een optreden hiervoor van de discipelen naast Johannes kon geen sprake zijn.

Dr. A. K.

„Dan ontzet Gij mij met droomen.”

Dan ontzet Gij mij met droomen, en door gezichten verschrikt Gij mij.
Job VII: 14

Veelal pleegt men in onze droomen niet anders dan een onbeduidend spel der verbeelding te zien, en geraakt dan zoo licht in verwarring, indien in de Heilige Schrift gemeld wordt van droomen met hoog ernstige beteekenis. Denk slechts aan den droom die Jozef, straks de echtgenoot van Maria, plotseling beval, om naar Egypte te vluchten. Het gold hier toch niet minder dan het levensbehoud van het Kindeke Jezus. Herodes legde 't er op toe, om het pas geboren Kindeke van Maria te Bethlehem te doden, en toen was het in een droom, dat Jozef een ernstige waarschuwing ontving, om Jozef te Bethlehem te vluchten en het leven van het Kindeke Jezus te redden door een vlucht naar het oude Rijk van Phara. Deze droom van Jozef was niet een in hem opkomende gedachte geweest, niet een bezorgheid die hem vrees aanjaagde, maar een ingrijping Gods, die zijn Engel zond, om Jozef voor het dreigend gevaar te waarschuwen, en dit deed in een droomgezicht. Eerst waren de gezondeerde door Goddelijke openbaring (zoo staat er in vs. 12) vermaand, om niet tot Herodes terug te keeren, en zoo verroeken ze door een anderen weg naar hun land. Doch Jozef dat kon niet worden toegelaten. Het Kindeke Jezus moest, om voor Herodes veilig te zijn, heel het land uit, en het was hiervoor dat de Engel in den droom de nadere aanwijzing gaf, toen hij aan Jozef uitsprak: „Ga op en neem toe u het Kindeke en zijne moeder, en vlied in Egypte en wees aldaar totdat ik het u zeggen zal, want Herodes zal het Kindeke zoeken, om het te doden.” Jozef gehoorzaamde aan dit bevel van den Engel reeds den volgende morgen. Hij toog naar Egypte en bleef aldaar tot het bericht van Herodes' dood hem bereikte, en toen eerst is hij met Maria en het Kindeke naar het heilige land teruggekeerd.

Van de soms zoo ernstige beduidenis der droomen spreekt de Heilige Schrift ook in het Oude Testament gedurig. Zoo was het in de aloude historie van Jacob en Jozef, zoo was bij Salomo, bij Job, bij Daniel en in de Profeten van Jeremia. Zelfs bootsten de valsche profeten dit na. Doch hoe ook genomen, heel de Schrift door wordt gedurig van de hoogere betekenissen der droomgezichten getuigt, en blijkt genoegzaam duidelijk, dat de droom oudtijds meer dan thans in het leven meesprak, en in dien zin ook door den Almachtigen werd aangewend als middel voor de heilige Openbaring.

Feitelijk hebben we dan, in het Oude Testament vooral, met tweeërlei betekenissen van den droom te doen. In de eerste plaats was men zich in het Oosten meer dan in ons Westen bewust van het gedurig ingrijpen van het droomgezicht in het leven van onze verbeelding; en ten tweede blijkt de droom in bijzonderen zin vaak dienst te hebben gedaan voor de heilige Openbaring. Beide soorten droomen moeten natuurlijk scherp onderscheiden worden. De eerste soort droomen kwamen van zelf op, en hadden verder geen bijzondere betekenissen, doch de tweede soort droomen waren gezichten die God door zijn Geest in 's menschen geest deed opkomen, om hem een heilig geheimenis te openbaren. En dit laatste was met name het geval toen de Engel in den droom aan Jozef verscheen, en hiernaar uitwerkte, dat het leven van het Kindeke Jezus gered werd. De laatste soort droomen alleen hebben natuurlijk hoogere betekenissen, doch ook op de betekenissen van de ordinair droomen moet vooral bij de opvoeding onzer kinderen, maar toch ook met het oog op ons eigen leven, althans geleet.

Nu verschilt het zoo sterk, zoo veel als de één en zoo weinig als de ander van zijn droomen te lijden heeft. Dit onderscheid komt op uit het verschil in karakter. Ontving iemand een weinig bewogen, meest bezonnen karakter, dan zal de droom hem in het nachtelijk uur slechts zeer zelden verschrikken. Ontving een kind daarentegen een hartstochtelijk karakter, van felle, opbruisende gaardheid, dan zal het allicht in het nachtelijk uur door een bangen droom verschrikt worden, en waakt het dan op, de bedstede verlaten en troost hij zijn ouders zoeken. Het is de gaardheid van den jongen persoon die hier meesprekt, en veelal blijven deze schuldige van het droomgezicht tot de jaren der jeugd beperkt. Met een gij van angst kan zulk een zangzinnig kind dan wakker worden, en opvliegen. Doch ook waar dit verschijnsel, bij kinderen van minder hartstochtelijk karakter, stiller en kalmer toegaat, rare droomen heeft elk kind op zijn beurt toch, en angst is de angst die door zulke droomen kan gewekt worden.

Wij ouders van dagen lijden hier gemeentelijk minder aan, omdat verreweg onze mees-

droomverschijnselen niet door ons bepeurd worden. Natuurlijk is het niet juist wat de meeschen zich inhouden, alsof een lange nacht slechts één enkel droom zou kennen, en alsof die één droom juist eerst op zou komen tegen het oogenblik dat we onwaken. Ook in den slaap is onze geest aldoor in ons bezig. Soms ziet men dit aan een kind, dat midden in den slaap angstige trekken op zijn gelaat doet spelen. Maakt men zulk een kind dan midden in den nacht wakker, dan hoort men aanstonds, wat zijn geest in spanning bracht. Dit kan dan niet anders. Als we in onzen slaap in dommelen, uit de zichtbare dingen om ons heen afzwerfen naar het verborgene in onzen geest, zoo blijft toch allerlei voorstelling in ons spel, en bewegen allerlei beelden, ideeën en voorstellingen zich in onzen geest op en neder. Slapen we nu diep, dan laat dit alles onzen geest ongedaard, maar nadert het wakker worden, zodat de diepe slaap ons ontglipt, dan gaan al die voorstellingen weer in onzen geest over, en kunnen ze ons zelfs verschrikken.

Doch al is zulk onnadenkend droomen meest buiten ons bewustzijn opgaand en zonder betekenissen, toch vraagt ook dit droomen van ons, dat we er op letten. Immers al die droomen is niet bij alle menschen kinderen eender, maar draagt tot op zekere hoogte bij een ieder een eigen vorm. Vertelt men elkaar zijn droom, dan ontwaart men telkens, dat men zelf zulk een droom nooit zou gehad hebben, terwijl men omgekeerd zelf herhaaldelijk droomen heeft, die meer bijzonder bij ons thuishooren, met onze levensomstandigheden samenhangen, en voor ons een geheel eigen beduidenis hebben. Tot op zekere hoogte kan men zich zelf ten deele uit zijn droomen leeren kennen. Gelijk Job 't uitriep: „Zoo ontzet Gij mij met droomen?”, zoo gaat 't zelftelijk nog steeds in het leven toe. Wat de Herenbuiters in hun lied zingen: „Wees, o Jezus, in mijn droom mijn lust!”, houdt een diepe waarheid in. Een bedorven geest kan in zijn droom zondige aandoeeningen te voorschijn roepen, die een ander, met reiner geest behept, nooit kent.

Ieder op zijn beurt laat in zijn droom de gewaarwordingen van zijn geest spelen. Wie op 't slechte en zondige bedacht is, droomt van 't gemeene en schandelijke, en daarentegen zal wie God zoekt, ook in zijn droomen gewaarwordingen kennen, die hem, wordt hij wakker, als van zelf in den geest der gebieden overleiden. Het zou dan ook geen wonder zijn, indien de ouders ook van de droomen der kinderen meer notitie namen, en zoo bij ons Christelijk onderwijs het opsporen van het onheilige in de verbeeldingswereld meer meesprak. De droom kan ons heiligen; maar al te vaak moet beelden, dat de droom ook soms het onheilige in ons hart dient.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 October 1919.

De wijze, waarop Ds. Netelenbos op verschillende plaatsen in ons land optreedt, om, terwijl de procedure tegen hem nog gaande is, publieke protest-reden tegen zijn schorsing te gaan houden, en tegelijk voor zijn eigenaardige opvattingen propaganda te drijven, kan kwalijk dienen om de sympathie voor zijn persoon te verhoogen. Natuurlijk kan niemand in ons vrije Nederland belet worden om de grieven, die hij meent te hebben, voor het groote publiek uiteen te gaan zetten. Maar een predikant heeft zich zelf toch wel ernstig af te vragen, in hoeverre hij van dit recht van het „vrije woord” gebruik mag maken. Het ambt, dat hij bekleedt, legt hem zekere verplichtingen op. En bovenal dient hij te zorgen, dat de Kerken, in wier dienst hij staat, niet door zijn optreden in een hatelijk daglicht worden gesteld.

Reeds het feit nu, dat de liberale pers zich in dit optreden verkenkent, hem op alle manier looft en prijst, en zich beijvert breede verslagen van zijn redevoeringen te geven, had hem tot voorzichtigheid moeten manen. Het is altoos een zeer verdacht teken, wanneer de liberale pers met zoo bijzondere waardeering over een dissident in onzen kring spreekt, want de geest van de liberale pers staat diep vijandig tegen al wat kloek en beslist Gereformeerd is. Men ziet dan ook telkens, hoe degenen, die voor het echt-Gereformeerde beginsel het opnemen, door haar gesmaad en verguisd worden, terwijl omgekeerd al wat tegen het Gereformeerde beginsel ingaat, door haar geflikfluoid en geprezen wordt. Lof van deze liberale pers zal daarom voor ieder, die waarlijk het Gereformeerde beginsel lief heeft, steeds een zeer bedenkelijk teken zijn.

Maar ook al laten we dit argument rusten, dan kan het toch zeker niet de juiste weg zijn, dat een predikant onzer Kerken openlijk gaat optreden voor een zeer gemeene schare, waarvan het meeren-deel niet eens lid onzer Kerk is, om daar zich te gaan beklagen over onrecht, dat hem zoo zijn aangedaan. Ons Gereformeerd Kerkrecht kent gelukkig een beteren en uitnemender weg, dan dat brengen van zijn eigen twistzaak voor de vierschaar der wereld. Wie meent verongelikt te zijn, kan in onze Kerken zich steeds beeroepen op een *meerdere vergadering*. De weg tot herstel van grieven staat dan ook voor Ds. Netelenbos open. Hij kan zich van de beslissingen der Classis en der Provinciale Synode beeroepen op de Generale Synode. En hij toont al zeer weinig vertrouwen te hebben in de rechtmatigheid van zijn zaak, wanneer hij, in stee van dezen wettigen weg te bewandelen, zich tot de volksmassa gaat wenden.

Het is dan ook volkomen juist gezien, dat de predikanten van de Gereformeerde Kerken, waar Ds. Netelenbos optrad, zich onthouden hebben van met hem in polemiek te treden. Het uitnemende antwoord dat Ds. Rullman hem te Utrecht gaf en dat daarna in de pers gepubliceerd werd, was volkomen voldoende. Al is het waar, dat bij de kerkelijke procedure, tegen Ds. Netelenbos gevoerd, verschillende misslagen begaan zijn, die ook wij betreurd hebben, omdat de zaak zelve daardoor vertroebeld werd, het kan thans wel voor niemand meer twijfelachtig wezen, dat de beweging,

aan wier hoofd Ds. Netelenbos zich gesteld heeft, een zeer bedenkelijk karakter draagt. Maar het pleit daarover behoort niet voor een vergadering van zeer gemengd allooi, maar voor de Kerk zelve gevoerd te worden. Het gaat, zooals het thans blijkt, niet om het vervullen van een predikbeurt in de Hervormde Kerk, of om het gebruiken van een ietwat vreemde uitdrukking als „Christuservaring”, maar om het principieele en alles beheerschende vraagstuk van het gezag en de inspiratie van de Heilige Schrift. Op dit punt zal, wanneer Ds. Netelenbos niet tot andere inzichten komt, de beslissing moeten vallen.

En deze beslissing zal voor de toekomst onzer Kerken van zeer groot gewicht zijn. Het geval van Ds. Netelenbos staat niet alleen. Ook Dr. Jansen van Eindhoven heeft gemeend zijn ambt in onze Kerken te moeten neerleggen, omdat zijn opvatting van de Schrift niet met de Belijdenis onzer Kerken overeenstemde. En hij, die nog kort geleden predikant in onze Kerken was, treedt nu reeds openlijk op als een vrijinnig predikant en zoekt een moderne gemeente. En in *Bergopuwaerts* werd onlangs beweerd, dat er onder de Gereformeerde predikanten wel meer waren, die het niet met de Gereformeerde belijdenis op dit punt eens zijn, maar dit opzettelijk verbergen onder het gebruik van „Gereformeerde termen” om in stilte den grond te bereiden, waarop straks de jongeren zullen kunnen voortbouwen.

Of dit laatste juist, weten we niet. Maar wel is zeker, dat er bedenkelijke verschijnselen zich voordoen, die tot een *cautele consules* nopen. De Kerken mogen wel met ernst toezien. Want als de vastigheid der Schrift wordt losgelaten, dan is de grondslag ondermijnd, waarop heel de Belijdenis rust.

Een nieuwe richting.

Er is, naar het schijnt, een nieuwe richting aan 't opkomen, die zich noemt met den hybridischen naam van *ethisch Gereformeerd*.

Ze moet vooral onder de jongeren worden gevonden. Nu zegt op zich zelf deze toevoeging van *ethisch* bij den naam van *Gereformeerd* niets.

Ethisch toch beteekent letterlijk: zedelijk. Bedoelt deze richting nu niet anders, dan dat men op het zedelijk leven nadruk wil leggen, dan bestaat hiertegen geen het minste bezwaar.

Het echt-Gereformeerde heeft altoos voor het zedelijk leven zeer hoge eischen gesteld. Calvin gaf in zijn Institutie de eerste Protestantische Ethiek. Onze Heidelbergse Catechismus ontwikkelde aan de hand van den Decalog de eischen Gods voor het zedelijk leven zeer breed en diep. En het Puritanisme, dat de zedelijkheid zoo hoog deed staan, is Gereformeerden huize.

Doodo orthodoxie, leerheiligheid, en zweeren bij enkele abstracte dogma's, maar zonder dat het hart er deel aan heeft of het leven er aan beantwoordt, is niet Gereformeerd. Het woord Gereformeerd zelf sluit dit uit. Gereformeerd eischt een reformatie ook van het hart en van het leven. En er is zeker niemand, die er bezwaar tegen zal hebben, wanneer ook op deze zijde van het echt-Gereformeerde met nadruk gewezen wordt.

Maar onder de uitdrukking „ethisch” verstaat men nu eenmaal in ons land iets anders. Het is de aanduiding geworden van een theologische richting, die van huis uit Duitsch, meer in Duitschland dan in ons Gereformeerde Nederland thuis hoort. Het is een richting, die zwendend en onbelijnd is wat de belijdenis betreft; die om de „leers” weinig geeft, maar alleen nadruk legt op het leven; die de autoriteit der Heilige Schrift los laat, en drijft op het subjectieve gevoelsleven; die de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, op den achtergrond schuift en de heiligmaking op den voorgrond.

En in dien zin opgevat, staat deze ethische richting lijnrecht tegenover het Gereformeerde leven.

Wie ethisch en Gereformeerd wil zijn, wil vuur en water saam verbinden. En van de saambinding geldt, wat een Fransman eens geestig opmerkte, que l'adjectif devore le substantif. Of om het bij zijn Hollandsch uit te drukken: het bijvoegelijke naamwoord doordt het zelfstandig naamwoord.

Ethisch-Gereformeerd wil zeggen, dat men heeft opgehouden Gereformeerd te zijn en ethisch is geworden.

Maar waarom dit laatste dan ook niet liever openlijk gezegd?

Men schouk dan klaren wijn en ieder kon dan weten met welke richting men te doen heeft.

De politieke pers en onze Kerken.

Er is een tijd geweest, dat de politieke pers zich weinig met het kerkelijk leven bemoeide. Men gaf wel enkele nieuwsberichten over hereopen van predikanten enz. maar liet verder de Kerken rusten. Zooals de kerkelijke bladen zich niet bemoeiden met de politiek, zoo de politieke bladen niet met de Kerken.

Thans is hierin een omkeer gekomen. Vooral de liberale pers wijdt thans kolommen aan kerkelijke vraagstukken. Hele stukken uit kerkelijke bladen worden overgenomen. Er is blijkbaar ook in deze liberale kringen een belangstelling gekomen voor het kerkelijk leven als nooit te voren.

Op zich zelf ligt hierin een verblijdend teken. Er blijkt uit, hoe de Kerk en het religieuze leven nog altoos een macht is in ons vaderland, waarmee men rekening wil houden. En voor menig liberaal, die natuur-

lijk nooit kerkelijke bladen leest, is deze kerkelijke rubriek het eenige middel, waardoor hij op de hoogte komt van wat er in de kerkelijke wereld omgaat.

Indien de politieke pers er zich toe beperkt om verslagen te geven van belangrijke kerkelijke conferenties, uitknipsels gaf uit kerkelijke bladen, zooals men dit ook doet van wetenschappelijke vergaderingen en van wetenschappelijke tijdschriften, dan zou hiertegen zeker geen het minste bezwaar bestaan.

Wel is het echter bedenkelijk, dat de politieke pers door dit Kerknieuws tracht invloed op het kerkelijk leven zelf uit te oefenen.

Het echt-liberale standpunt is juist, dat Kerk en politiek streng gescheiden moeten blijven. De Kerk mag op de politiek geen den minsten invloed uitoefenen. Maar is het dan niet ietwat zonderling, dat deze liberale politieke pers wel voortdurend tracht het kerkelijk leven te leiden en aan te geeft, hoe het kerkelijk leven zich ontwikkelen moet!

En nog zonderlinger is, dat deze liberale pers, die van Rome op politiek gebied niet veel hebben moet, daarbij op kerkelijk gebied min of meer romaniserende tendenzen vertoont. Zoo werd onlangs in een onzer grootste en invloedrijkste liberale bladen een pleidooi gevoerd om de „blecht” in onze Kerken in te voeren, en kort daarna kwam weer een artikel, waarin de voortreffelijkheid van het episcopaat in het licht werd gesteld.

Toch zouden deze extravagantiën ons koud kunnen laten, wanneer deze liberale bladen alleen hun aandacht wijdden aan de Hervormde Kerk. Maar ook onze Gereformeerde Kerken worden besproken op een wijze, die een zeer eigenaardig karakter draagt.

Reeds de uitknipsels uit onze Kerkelijke Pers toonen, hoezeer het dezen redacteuren te doen is, niet om een objectief overzicht te geven van wat er belangrijks in onze Kerken omgaat, maar om een bepaald doel na te jagen. Wat dat doel is, is niet onduidelijk. Al wat dienen kan om onze Kerken in een min of meer bespottelijk daglicht te stellen, wordt overgenomen. Zoodra er een vuurtje van verdeeldheid glinstert, is de liberale pers er bij om dit vuurtje aan te blazen. En al wat in onze Kerken min of meer afwijkt van de Gereformeerde lijn, wordt in deze liberale Pers toegejuicht. Zelfs vindt men in deze liberale Pers in den laatste tijd schier een vaste rubriek onder het opschrift: van Gereformeerde zijde schrijft men ons, waarin dan allerlei malcontenten hun hart uitstorten.

Uit dit alles blijkt wel, hoe de liberale Pers in onze Gereformeerde Kerken een sta-in-den-weg ziet. Het echte onversalste Calvinisme is altoos het beste bolwerk tegen het Liberalisme gebleken. En daarom moet het divide et impera: verdeel en heersch, worden toegepast. Of liever nog, de liberale pers zou in haar vuistjelen, wanneer zij in onze Gereformeerde Kerken het stoere en onversalste Calvinisme het onderspit kon laten delven, zooals het haar in de Hervormde Kerk gelukt is.

Dat een werkelijk Gereformeerd aan dit spel zou willen meedoen en daartoe de liberale pers als sprekentrompet zou gebruiken, is natuurlijk ondenkbaar. De Gereformeerde „mens”, die achter het masker der anonimiteit verborgen, in de liberale pers stukken inzendt, is niet anders dan een verkapt liberaal.

Geen goed voorbeeld.

Het droeve feit, dat een onzer predikanten, die twintig jaren onze Kerken gedienst had, gemeend heeft ontslag uit den dienst te moeten vragen ten einde tot een anderen staat des levens over te gaan, daar hij nog nimmer van zijn tractement had kunnen leven en daarom in het belang van zijn huisgezin en de opvoeding en toekomst zijner kinderen een anderen werkkring meende te moeten zoeken, mag ook in ons blad niet onbesproken blijven.

En dan zij in de eerste plaats uitgesproken, dat wij dit voorbeeld zeker niet navolgenswaard achten.

Volkomen terecht toch merkt Ds. Hepp in de *Watergraafsmeersche Kerkbode* op, „dat al is het voor de predikanten hard, wanneer zij hun gezin niet kunnen onderhouden en hun kinderen geen opvoeding kunnen laten geven volgens hun stand, de bedoelde predikant dit alles toch van te voren geweten heeft. Ieder, die zich aan het predikambt geven wil, moet zich van te voren bewust zijn, dat hij een groot financieel offer heeft te brengen, en als hij desniettemin kiest den Heere te dienen in het Evangelie, dan moet hij die keuze, wat er ook gebeure, gestand blijven. Hij mag de kerk, die hij dient, op hare verplichting wijzen; hij mag den Heere om uitkomst bidden; maar zijn post verlaten om des gewins wille mag hij niet.” Dit nu is volkomen juist, evenzeer als de opmerking, die hij er aan toevoegt: „Stel eens, dat alle predikanten, die onder financiële zorg gebukt gaan, zijn voorbeeld volgden? Wat moest er dan van onze Kerken worden? Tal van gemeenten raakten dan op eenmaal herderloos, en dat in een tijd, waarin er reeds zulk een nood aan predikanten heerscht en waarin de geloovigen zooveel leiding en voorlichting van noode hebben!”

Het is dan ook kwalijk denkbaar, dat iemand, die waarlijk door God tot dit ambt geroepen is en een herdershart bezit, alleen om deze redenen zijn ambt zou neerleggen. Een Paulus, die liever met handenarbeid zijn onderhoud verdiende, dan de gemeente te bezwaren, maar het Evangelie prediken bleef, heeft anders gehandeld. En het is volkomen te begrijpen, dat de Classis, die over dit verzoek te oordeelen had, al wilde zij den overgang

tot een anderen staat des levens aan dezen predikant niet beletten, het gevraagde eervolle ontslag met behoud van de rechten van predikant hem niet verleend heeft.

Maar hoe beslist deze daad moet worden afgekeurd, ook om het gevaar van navolging, dat er in schuilt, toch mogen onze Kerken wel met nadruk er op gewezen worden, dat zij hun dienaren niet al zuchtende hun arbeid verrichten laten. Er zijn gelukkig tal van Kerken, die dit hebben ingezien en het tractement van hun predikant reeds belangrijk hebben verhoogd. Ook weten we zeer wel, dat de schuld, wanneer dit niet voldoende geschiedt, niet altoos alleen bij de gemeente ligt. Waar een predikant het hart der gemeente heeft, gaan de beuzen ook wel open. Maar een predikant, die zijn gemeente verwaarloost en nauwelijks naar zijn gemeentelieden omziet, heeft het aan zich zelf te wijten, wanneer het peil der offervaardigheid niet stijgt, maar daalt.

Maar al moet met dit alles rekening worden gehouden om een billijk oordeel te vellen, toch valt het niet te ontkennen, dat er nog altoos Kerken zijn, tot wie het besef niet schijnt te zijn doorgedrongen, dat het leven, zooals Minister de Vries nu pas meedeelde, meer dan 90 pCt. duurder is geworden en een predikant zelfs met een duurtetoelag van een paar honderd gulden er dus niet meer komen kan. Nu kunnen onze predikanten geen syndicaats vormen en geen proteststakingen tegen zulk een „hongerloon” gaan houden. De Kerken zelf hebben in te zien, dat de tractementen vergeleken bij den toestand vóór den oorlog meer dan verdubbeld moeten worden. Was vroeger een tractement van f 1200—1500 op een dorp het gemiddelde, thans heeft reeds meer dan een classis uitgesproken, dat het minimum-salaris f 2800 a 3000 moet zijn. Ook van de predikanten geldt, dat de arbeider zijn loon verdient nu al heel wat meer dan een stadspredikant.

Zien onze Kerken dit nu niet in, dan brengen ze onze predikanten in verzoeking om een anderen „staat des levens” te gaan zoeken. Niet uit winstbejag; niet omdat zij hun ambt niet langer willen bedienen; maar uit nood. Dat dit van de zijde van zulk een Dienaar zonde is, geven we toe; men mag het ambt, waartoe God ons riep, niet trouweloos verlaten. Maar de schuld van deze zonde zou dan voor een niet gering deel op de Kerken zelve terugvallen, die door te karig loon tot dezen droeven noodstaat aanleiding gaven.

De Classis Batavia.

Het is een bewijs van toenemende levenskracht, dat de verspreide Gereformeerde Kerken op Java, die dusver als „buitenkerken” onder dak waren gebracht bij de Classis 's-Gravenhage, het besluit genomen hebben om een voorloopig classicaal verband te vormen. Dit besluit werd reeds genomen op de vergadering dezer Kerken in Augustus 1918 te Djokjakarta gehouden, en daarvan werd toen kennis gegeven aan de Classis 's-Gravenhage, die bij missive van April 1919 antwoordde, dat zij dit besluit van harte toejuichte en hare medewerking zou verleenen, opdat de a.s. Generale Synode aan deze Classisvorming haar zegel zou hechten. In de zomermaand van dit jaar is dan ook een nieuwe vergadering van deze Classis gehouden, welke besloot aan deze Classis den naam van „Classis Batavia” te geven, en voorts verschillende besluiten nam omtrent evangelisatie enz. Ook de Kerk van Medan op Sumatra, die onder de uitnemende leiding van Ds. Harrenstein zoo bloeit, dat reeds een hulp-prediker noodig bleek, als hoedanig de pas in Heidelberg gepromoveerde Doctor J. Bavinck spoedig naar Indië hoopt te vertrekken, heeft zich bij dit Classicaal verband aangesloten.

Dat de Kerken in Indië niet gewacht hebben, totdat de volgende Generale Synode deze Classisinstelling goedgekeurde, maar nu reeds tot een voorloopige instelling van dit Classicaal verband zijn overgegaan, moge misschien formeel niet geheel in orde wezen, maar het feit zelf kan niet anders dan verblijdend worden genoemd. Zoolang nog slechts een zeer enkele Kerk op Java zich bevindt, kon het wel niet anders, of deze Kerk moet als „buiten kerk” bij een onzer Classen worden ingedeeld. Zoo behooren ook de Gereformeerde kerken van Brussel en Antwerpen als buitenkerken bij de Classis Dordrecht. Maar natuurlijk kan dit op den duur niet zoo blijven, vooral niet voor deze Indische Kerken, die geen afgevaardigden naar Holland konden zenden om de Classis bij te wonen, zoodat alle besprekingen en regelingen schriftelijk moesten geschieden. Met zulk een correspondentie ging, vooral gedurende den oorlog, veel te veel tijd verloren. Het spreekt daarom van zelf, dat zoodra deze Kerken in kracht en aantal toenamen, ze een zelfstandige Classis zouden vormen. Nu er behalve in Batavia en Soerabaja ook Gereformeerde Kerken zijn gekomen in Bandoeng en Djokjakarta en te Medan op Sumatra, was het aantal Kerken wel voldoende om zelfstandig als Classis op te treden. Op de vergadering dezer Classis, te Bandoeng dit jaar gehouden, waren met keurstem 12 afgevaardigden, te weten 5 predikanten, 6 ouderlingen en 1 diaken.

Zoo begint er in Indië een zelfstandig kerkelijk samenleven te ontstaan, en we juichen dit van harte toe. Ds. Aalders, de predikant van Batavia, wees er dan ook terecht op in het *Indische Kerkblad*, dat deze samenkomst een feit van gewicht is geweest voor het Indisch Kerkelijk leven. De geest die de broeders bezielde, was in geen enkel opzicht om het verband met de Gereformeerde Kerken in Nederland

losser te sluiten in de Kerke mogelijk de ernstige eigenaard Indië, het ontwikkel te brenge

Indien bezield, d komst de heeten d om hartel rijken zeg

In het verslag a directie n richting v vragen in van barm om steun komen d van de l die nu d openbaar wezenlijk gegrepen bouw ove

De Dis heid, dat kan vold noeg kapi om op t leggen h en obligat en ook i deze. Ma volk zijn waarde v denke al papieren, en geen geld bele van een helpt teg

F Men v voor dege afwonen, de Kerk Het sc hierop ca We bes Gods v op Zonda De rust niet voor En is l den Zon beiden er wandeling dat de f moeten g Prof. V bijeenkom De uitdri Christide en daav niet metu tendom te Of wil zelf, lijkt wonderwe zeta ver den keme Het fie een volke dient in Sabbats-h onze dorp

Menige Kerk wo ligt in de maal ter fiets, zom ter Kerk En wat slecht ter ling hem een fiet opgaan n Terwijl wel op n anders de deling lie in de Ke fiets naar Het is fietsen zoc vooral op zocht wo predikatie

Menige ook gezor afzonderlij om deze, daaruit m strenge n Kerk te w De Sal mensch, Sabbath.

In hartel ven f 10 terdaan, v Mevr. de w

Onder hi in de Rott

De gedach heid van het loep der een en weidom de één zacht

an dezen
agde eer-
rechten
heeft.
oet wor-
van na-
gen onze
gewezen
niet al-
aten. Er
dit heb-
van hun
nen ver-
dat de
de ge-
meente
hart der
ook wel
zijn ge-
niet na-
het aan-
peil der
laalt.
rekening
oordeel
kennen,
wie het
vroegen,
fies nog
runder is
met een
gulden
kunnen
vormen
vuk een
Kerken
tracte-
nd voor
moeten
ent van
ddelde,
classis-
n-salaris
van de
tijn loon
te Delft
aan een
in, dan
zoeking
ens te g-
niet
willen
van de
s, geven
om God
Maar de
oor een
te terug-
t dezen
emende
terfor-
ver als
ebracht
besluit
assiaal
reeds
Kerken
ouden,
en aan
missive
zij dit
mede-
Gene-
g haar
and van
adering
besloot
Classis
illende
en z.
tra, die
an D.
n hul-
pung de
Ductor
opt te
assiaal
ewacht
de Sy-
keurde
e insti-
d zijn
el niet
elt zelf
worden
n zeer
on het
oet als
orden
meer-
als bui-
Maar
et zoo
e Ker-
olland
onen,
dingen
el zulk
gedu-
verlo-
f, dat
aantal
ouden
n Soe-
n zijn
en te
erken
s op te
lassis,
n met
ten 5
liaken,
tandig
n we-
rs, de
n ook
z, dat
cht is
leven.
ras in
z met
erland

losser te maken of tegen de Synodale be-
sluiten in te gaan. Men wil den band met
de Kerken in het vaderland zoo hartelijk
mogelijk aanhouden. Maar tegelijk was er
de ernstige wil om met aanpassing aan de
eigenaardige toestanden in Nederlandsch
Indië, het kerkelijk leven daar tot krachtige
ontwikkeling en steeds rijker ontplooiing
te brengen.

Indien dit de geest is, die deze Kerken
bezielt, dan is er metterdaad van de toe-
komst dezer Kerken veel te wachten. We
heeten deze nieuwgevormde Classis daar-
om hartelijk welkom en hopen, dat zij tot
rijken zegen voor Indië moge zijn.

Onesiforusbank.

In het pas verschenen halfjaarlijksche
verslag van de Onesiforusbank deelt de
directie mede, dat haar arbeid in de goede
richting voortgaat. Steeds meer komen aan-
vragen in van kerken, scholen, stichtingen
van barmhartigheid enz. die bij deze Bank
om steun komen vragen. Vooral echter
komen deze aanvragen om een voorschot
van de besturen der Christelijke scholen,
die nu de wettelijke gelijkstelling van het
openbaar en christelijk onderwijs hare ver-
wezenlijking nabij komt, den moed hebben
gegrepen om tot uitbreiding of tot nieuwen
bouw over te gaan.

De Directie zit echter voor de moeilij-
heid, dat zij aan al deze aanvragen niet
kan voldoen, omdat zij nog niet over ge-
noeg kapitaal beschikt. Zij dringt er daar-
om op aan, dat degenen die geld te be-
leggen hebben, dit doen in hare aandelen
en obligaties. Er is metterdaad geen beter
en ook geen zekerder geldbelegging dan
deze. Maar al te veel belegt ons Christen-
volk zijn geld nog in Staatspapieren, wier
waarde vooral nu zeer twijfelachtig is. Men
denke slechts aan de Russische staats-
papieren, die zoo secuur heetten te zijn
en geen cent rente opleverden. Wie zijn
geld belegt in deze Bank, is niet alleen
van een behoorlijke rente zeker, maar
helpt tegelijk onze Kerken en Scholen.

Fietsen naar de kerk.

Men vraagt ons, of het geoorloofd is
voor degenen, die ver van het Kerkgebouw
afwonen, om zich op Zondag per fiets naar
de Kerk te begeven.

Het schijnt, dat op sommige plaatsen
hierop capite wordt gemaakt.

We begrijpen dat niet.

Gods Woord gebiedt toch nergens, dat
op Zondag de fietsen rust moeten genieten.

De rustdag is ingesteld voor den mensch,
niet voor machines en werktuigen.

En is het dan niet al te dwaas, dat op
den Zondag de mensch zou moeten ar-
beiden en zich vermoeien door een lange
wandeling om naar de Kerk te gaan, en
dat de fiets, een dood werktuig, rust zou
moeten genieten?

Prof. Visscher sprak op de studenten-
bijeenkomst van een 'zuur Christendom'.
De uitdrukking is niet fraai, maar is een
Christendom, dat over zulke dingen valt
en daarvan gewichtige quaesties maakt,
niet metterdaad op weg een zuur Chris-
tendom te worden?

Of wil men liever een woord van Christus
zelf, lijkt dan een dergelijke vraag niet
wonderwel op wat Christus aan de Phari-
zeen verwt, dat zij de mug uitzigten en
den kemel doorzwelgen?

Het fietsen naar de Kerk is niet alleen
een volkomen geoorloofd iets, maar het
dient in niet geringe mate om de ware
Sabbats-heiliging te bevorderen, vooral op
onze dorpen.

Menigeen, die op grooten afstand van de
Kerk woont en wanneer hij loopen moet,
ligt in de verleiding komt, om slechts een-
maal ter predikatie te gaan, kan nu, per
fiets, zonder eenige vermoedens tweemaal
ter Kerk gaan.

En wat nog meer zegt, menigeen, die
slecht ter been is, zoodat de verre wandel-
ing hem te moeilijk zou vallen, kan door
een fiets te gebruiken met de gemeente
opgaan naar 's Heeren Huis.

Terwijl eindelijk als derde voordeel er
wel op mag worden gewezen, dat waar
anders de vermoedens van de verre wandel-
ing licht ten gevolge heeft, dat men in
de Kerk inslaapt, juist het gaan per
fiets naar de Kerk dit gevaar voorkomt.

Het is dan ook een feit, dat sinds het
fietsen zoo algemeen geworden is, de Kerk,
vooral op onze dorpen, veel drukker be-
zoekt wordt en de aandacht onder de
predikatie er bij gewonnen heeft.

Menige verstandige Kerkeraad heeft dan
ook gezegd, dat bij het kerkgebouw een
afzonderlijke gelegenheid werd ingericht
om deze fietsen te stallen. Er spreekt
daaruit meer wijsheid, dan door allerlei
strengte maatregelen het fietsen naar de
Kerk te willen beletten.

De Sabbath is ons gegeven om den
mensch, en niet de mensch om den
Sabbath.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen, N. N. Vinke-
laan f 10; door den heer W. Kooops te Rot-
terdam, van Mr. N. N. f 2; door K. N. van
Mevr. de wed. L. te Middelburg f 2.50.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Uit de Pers.

Onder het opschrift "Syncretisme" lezen we
in de *Rotterd. Kerkbode*:

De gedachte om er naar te staan de veelvormig-
heid van het kerkelijk leven, zooda die in den
loop der eeuwen ontwikkeld heeft, te doen eindigen,
en wederom tot uiting en openbaring te brengen
de éénen kerk, is niet nieuw. Wie eenigermate

de historie kent, weet dat er altoos een beweging
van het zoogenamde Syncretisme is geweest, waarbij
het de toelag was dat alle bijzondere kerken zouden
afsterven van het karakteristieke in de geloofsbelijdenis
en van het eigenaardige in de liturgie en van het
onderscheidende in de kerkgeering. Men moest ver-
vaag zijn in de confesie, heel eenvoudig in de
liturgie en eigenlijk vormloos in het instituut van
de kerk. Dedden allen zoo, dan zou er een einde
komen aan al de kerkelijke verschillen, aan de
verschillen der instituten, en dan zou men
weer hebben de één, algemeene kerk, die er was
in het begin van onze Christelijke jaartelling.

Tegenwoordig wordt die gedachte om het scherp-
belijnde in de Confessie en van den bijzonderen
vorm van het eigen instituut los te laten, weer door
veel ijverig gepredikt. Sprak men vroeger van
Syncretisme, tegenwoordig noemt men het synthese.
Hoe het zij, het is als van ouds een éénheidsbeweging.

Het opmerkelijke is echter, dat deze beweging nu
een internationaal karakter aanneemt. Men vindt haar
in Duitschland, Engeland en Amerika. Men houdt
vergaderingen en geeft periodieke geschriften uit.

Voor elke gezonde eenheidsbeweging gevoelen wij
zeer veel. Wat bij elkaar hoort krachtens beginsel
en eenheid van overtuiging, moet ook één zijn.
Groen van Prinsener voerde krachtig het pleit voor
de éénheid der Gereformeerde gezindte, en wij
betreuen het ten eerste dat Gereformeerden in
ons vaderland gedeeltelijk zijn en gescheiden leven in
verschillende kerkelijke instituten. Elke geoorloofde
poging om de zichtbare éénheid tot stand te brengen
tusschen de Gereformeerden van de Gereformeerde
Kerk, de Hervormde Kerk, de Christelijk-Gerefor-
meerde Kerk en Gereformeerde Gemeente juichen
wij van harte toe en willen wij krachtig steunen.

Maar tegen elke stielijke eenheidsbeweging gaat
ons waarschuwend protest uit, omdat daarin is een
miskennis van het werk Gods in de historie der
Kerk, die nooit straffeloos kan plaats hebben.

Men wil eigenlijk het zoekenloosheid van het vorm-
loos van de Kerk. Dr. Kuyper sprak in 1873 in
een leere over de "Eenheid" dit uit:

"De vormende kracht van het verleden is niet
straffeloos weg te cijferen. De vormloosheid van
het kind is bij den volwassen man ondenkbaar.
Het nog niet geboren of zelfs het pas geboren kind
heeft nog geen scherpe trekken, nog geen scherp-
gevormde vormen, nog geen kenmerkende uit-
drukking in het oog. Onze kinderen verwart ge licht
met elkaar, want hun nog ongevormd wezen ver-
toont onderling een sterken trek van gelijkenis.
Maar met de jaren verandert dit. Zoodra het kind
jongeling geworden is en, tot man opgevoerd, een
eigen persoonlijkheid ontwikkeld, een eigenaardig
leven geleid heeft, worden de vormen reeds van
verre herkenbaar, wij de blik van het oog en de
ploegen van het gelaat, en de groeven op het voor-
hoofd uitdrukking geven van den eigen karakter.
De man heeft het vormloosheid afgelegd dat het kind
was, en is zooda de vormen niet meer te denken.
Zoo nu ook de kerk. In haar eerste optreden had
ze nog geen nationale, had ze nog geen liturgische,
had ze nog geen dogmatische vormen. Meer in-
stinctief was het leven dat ze leidde, en eerst de
scherpgetekende figuur van Paulus kon de natu-
lijke eenheid komen breken. Toen was er voor die
vormloosheid noch plaats. Maar nu de Kerk van
Christus achttien eeuwen achter zich heeft, nu
ze heeft geleefd en gedacht, geleiden en gestreden,
nu haar organen gevormd, nu haar zintuigen ge-
schert, nu haar gelaatsrekken fersich getekend
zijn, te doen alsof dat alles zich liet wegdenken,
tot de onoordeelzaamheid die is schier van den kinder-
leed te willen terugkeren, en aan het gelaat de
volle uitdrukking van het kindschap der onschuld
te willen hergeven, — dat is de beddingwegdenken
die aan den stroom zijn richting gaf, dat is een
geheel foud van zedelijke kracht en heilsvaering
vernietigen, dat door Christus der Kerk geschonken
werd, ja, dat is even ondenkbaar als een volwassen
man tot de afmetingen van het kind te doen in-
krimpen. Op het dood-bed zien we soms de ploegen
van het gelaat weer vlak trekken. Dat is dat schoone
dat in onze dooden hoelen kan. Maar dat geldt van
destervensdonden en de Kerk van Christus...!"

Wij woude in 1873 gesproken kan ook aan de
doen bij allen die in hun oppervlakkigheid dwepen
met Syncretisme of Synthese, met zielelijke en
dware eenheid.

A.K.Jr.

Job vernielde het aardige hoekje bijna geheel.
Deu heelen zomer had hij de zaaielbloemen
afgeplukt; toen ze rijp waren, werden de fram-
bosen gestolen; een paar dagen later zag Geertje,
uit school gekomen, dat het paadje vol aard-
mest en stronken lag, en de broers hadden in
het voorjaar voor haar een zak mooi heizand
opgegraven en daarmee haar paadje bestrooid.

Alweder moest Meester haar troosten en tot
geduldig verdragen vermanen. "Kom, kindje,
laten we samen bidden, opdat de Heere je leeren
mag, zelfs Job, je vijand, lief te hebben. Vergest
ook niet de twee mooie teksten van Grootvader
in Moeders Bijbel."

"Ja maar 't is zoo moeielijk, zoo, zoo..."
"Leer van mij, dat ik zachtmoedig ben en
nederig van hart", zegt de Heere Jezus. Wij weet
toch al, dat de Heiland veel groter verdriet
had van al die onderlijen te verdragen en Schrift-
geleerden, dan jij van Job. Vraag Hem je
zachtmoedigheid te maken, eens erf je op de nieuwe
aarde zeker een heel mooi tuin. Vergest niet
dat je ook om vergiffenis moet bidden, omdat
je zoo boos en driftig zijt geworden."

Er verliepen verscheidene dagen, waarin Job
voortging met zijn verlaten en rija moeder
stond te lachen.

Het teluergelde kind beproefde den boel
weer op te ruimen en het tuintje op te knappen.
De goede Vrouw Bolder had inuit mede-
lijden met haar kleine meid, die poogde zacht-
moedig te wezen bij al dat sarren.

Na een paar weken zag Geertje op een
Zaterdagmiddag, naast haar moeder in haar
zachtmoedige gezeten, "Moeder, ik heb wat
bedacht. Ik zal mijn hoekje aan Job geven, en
zeggen, dat hij er mee doen kan wat hij wil."

"En jij dan?"
"Wachten duurt wel lang, misschien ben ik
dan al groot, maar ik zal blijven bidden om
geduld en zachtmoedigheid en om Job te ver-
geven en te denken aan de nieuwe aarde."

Vrouw Bolder kuste haar dochterke recht
leeder eer zij antwoordde: "t Is heel goed,
lieve."

Soel liep Geertje weg bang dat ze op haar
voornemen zou terugkomen, ging zij, nu Moeder
haar besluit goedkeurde, maar dadelijk naar
Job toe, dien ze juist aan hun deur zag staan.

Liep ze vlug weg; zeer langzaam en met
kleine stappen kwam zij terug bij Moeder, die
juist bezig was het Zondagsche goed klaar te
leggen.

"O, Moede, moeder! die Job!" Tranen ver-
stikten hare stem. Eindelijk bedacht, vertelde
ze hoe de jongen haar had uitgelachen, leelijke
geachten had getrokken en pereg: "Zoo heilig
boonje! Ben jij niet zoo bij als jullie beide
me? Jij hoeft het mij niet te geven, 't is van
aan, hoor jij. Al wou de Jonker het hebben, hij
kan er naar fluiten. En och, nog veel meer.

Allemaal leelijke woorden over Vader en U en
de jongens. Ik wou toch graag goed doen en
zachtmoedig worden."

"Wat heb je gezegd toen hij ophield?"
"Niets Moeder, ik was al achteruit gelopen,
want hij kwam naar mij toe. En ik dacht..."

"Wat kindliep!"
"Lieve Heere leer mij..."

Tranen kwamen in de oogen van vrouw
Bolder en zij zei toen niets meer.

Had Job geweten wie ongenien hem had ge-
hoord, hij zou wel hebben ingebonden.

kerk zal toewijlen. Daarbij zal de hoofdvraag
zijn, of de opbrengst uit de 23 kloostergoederen,
voor de kerk zal bestemd blijven.

De eenige predikant, die lid van den landdag
is, een democraat, beschuldigde de kerk, die
hij dient, van heerschzucht, geestzucht en
karakterloosheid. Tot de sociaal-democraten
richtte hij het verzoek, de oude kerk zooveel
zij wilden te veroordeelen, maar de nieuwe kerk,
die opgebouwd worden zou in den vrijen geest
van den Nazarener, de behulpzame hand te
bieden. Maar de socialist, die de meerderheid
vormen, wilden daarvan niets weten. Zij ver-
zochten den democratischen predikant, tot de
nieuwe kerk van het socialisme toe te treden.
Het station van het modernisme zijn de sociaal-
democraten reeds lang voorbij!

In Brunswijk is men dus in beginsel tot
scheiding van Kerk en Staat gekomen; wanneer
de regering haar opdracht aanvaardt, zal deze
in dat land weldra een voldongen feit zijn. In
andere deelen van Duitschland is men zoo ver
nog niet. In de *Christel. Welt* klaagt Dr. Rade:
"De plannen om tot een verandering in kerke-
lijke toestanden te komen, zooda de tijd dit
vordert, worden hoe langer zoo meer verward.
Dit geldt over de gehele lijn, maar vooral voor
Prusen. Breedvoerige onderhandelingen tusschen
Opvoederkerk, Vertrouwensraad, Provinciaal-
synode, daarenboven met Hannover, Kiel,
Kassel, Wiesbaden, Frankfurt, gelijk die ge-
houden zijn of nog gehouden zullen worden,
maken eigen initiatief, goeden wil en een er-
nstige opvatting van den toestand en daarom
een eendrachtig optreden onmogelijk. Men begint
terug te verlangen naar een afdeeling voor
predikantszaken van het ministerie van eeredienst,
niet uit een minister, die het sumepiscopa-
aat uitoefent, roepen, nadat men dezen zooveen
verwenscht, of met de grootste terughouding
behandeld heeft. Het is voor een vruchtbare
scheiding van Kerk en Staat, die toch tot stand
komen moet, niet gunstig, wanneer zekere ker-
kelijke kringen reeds nu doen, als hadden zij
alleen de kerkelijke macht in handen."

Maar ook andere stemmen doen zich hooren,
die het gelukkig vinden, dat de beraadslagingen
zoo lang duren en men zich zorgvuldig voor
den nieuwen staat van zaken voorbereidt. Want
het gevaar dreigt, dat men de kerk zou over-
geven aan het drijven van enkel zich op den
voorgond dringende, kerkmakers."

Uit alles blijkt, dat men in Duitschland niet
weet, welken koers men met de landkerken
nuttoren zal.

en 2 voor Indië (de laatste voor een groot deel
voor rekening van Amsterdam) zijn benoemd;
dat de predikantskosten van f 3200 tot
f 4500 verhoogd zijn; dat volgens velen de
Kerk van Amsterdam zelf royaal en mild is,
in vergelijking met andere Kerken, jegens haar
emcill-predikanten, predikantsweduwen en we-
zen. En dat er nu weder in besloten, een liden
predikant te beroepen. Het budget der Amster-
damsche Kerk is thans ruim 70 duizend gulden.

Schijnt dezez wenscht ook zeer naar uit-
breiding, maar staat er steeds verbaasd van,
dat in dat goddeloos Amsterdam er in de
Gereformeerde Kerken, nog iedere twee maanden,
ruim 3 duizend leden aan de tafel des Heeren
aantreden.

Als deze cijfers in vergelijking gebracht wor-
den met die van vele gemeenten in Overijssel,
Drenthe, Gelderland, behoort er nog niet direct
met vreeze en beven gedacht te worden aan
de toekomst der Gerk. Kerk alhier.

Bedenken wij hierbij dat het getal inwoers
der burgerlijke gemeente van Amsterdam ver-
dubbeld is ten koste der omliggende gemeen-
ten, maar dat de grenzen der kerkelijke ge-
meenten dezelfde zijn gebleven. De binnenstad
is voor een groot deel kerkelijk ontvolkt. Zoowel
door het verhuizen naar buiten of aangrenzende
gemeenten van Gereformeerden, Hervormden,
Roomsche-Katholieke. Dit is duidelijk te merken
in de Boomslootkerk en Plantagekerk voor de
Gereformeerden. De Oosterkerk, Zuiderkerk,
Oude Kerk, Nieuwe Kerk, Oude Kapel reeds
gesloten. Reeds 2 kerkgebouwen zijn door de
Roomschen gesloten, terwijl een derde ook tot
sluiting is aangewezen. Ook worden de Roomsche
kerken St. Nicolaaskerk op de Prins Hendrik-
kade en de Dominicaanerkerk op de Spuistraat
bij de Martelaarsgracht, voor de helft minder
bezocht dan vroeger.

Niet verder willen wij hier uitweiden over het
werk der Evangelisatie in verschillende wijken,
over verschillende kringen, Zondagsscholen, enz.
Dan denken wij ook aan een Kerkeraad van 10
predikanten, ruim 90 ouderlingen, 80 diakenen.

U spreekt over de jongelieden; ze zijn mij
en velen vaak een oorzaak van ernstig gebed,
maar het is mij meermalen een groote reden
van blijdschap en het geeft mij weér moed, als
ik des Zondagsavonds nog zoo veel jongelieden
in de godsdiensttoefening zie.

Ik ben wel eens op een Christelijk dorp ge-
weest, en bespeurde daar de inwerking van het
Christelijk beginsel op het maatschappelijk leven.
Als ik hier over sprak werd mij meermalen
gezeegd: Het is hier moeilijker om buiten den
band te springen, dan om op den goeden weg
te blijven, want de aanleiding en verleiding is
hier gering in vergelijking met die der steden. Als
wij dan denken aan den verschrikkelijken to-
stand van ongelooft en zedeloosheid, waar de
meeste onzer jongelieden zich dagelijks in be-
vinden, op werven, ateliers en kantoren, en de
verleiding van het groote stadsleven, dan ver-
baast het ons zeer, dat de Kerk van Amsterdam
nog is zooda zij is, dan zien wij dat het Gods
machtige hand is; die die Kerk nog in stand doet
blijven, zoodat ze zelfs met bewondering wordt
gedagelagen door vele geloovigen. Mijnsindens
is het moeilijk een oordeel te vellen over cijfers
van heden, als er van vorige jaren geen cijfers
zijn tot vergelijking.

Het doet mij leed, ook nu wederom te moeten
verklaren dat het mij griest dat U de Kerk
van Amsterdam op een weinig waarderende
wijze tegenover vriend en vijand aan de kaak
hebt gesteld.

Ik hoop van harte dat U de gelegenheid
zult vinden dit mij verkeerd inzicht publiek te
erkennen, en een beter beeld te geven van den
toestand van de Kerk te Amsterdam.

Met hartelijke groeten
Hoogachtend,
P. N. HÖWELER.

Amsterdam, 29 Sept. 1919.
Martelaarsgracht 16.

Hoewel dit schrijven wat veel plaatsruimte
inneemt, willen we toch aan dezen ijverigen
verdediger van Amsterdam's Kerk het woord
niet weigeren. De cijfers, die we publiceerden,
waren niet van ons afkomstig, maar van de
Commissie van Evangelisatie te Amsterdam, en
hadden reeds in de kerkelijke en in de
politieke pers de ronde gedaan. Er is dus geen
sprake van, dat wij de Kerk van Amsterdam
tegenover vriend en vijand aan de kaak hebben
gesteld. Wij zijn intusschen den inlander dank-
baar, dat hij op verschillende feiten wees, die
reker een ander licht over den toestand in
Amsterdam doen opgaan. Maar ons ernstige
bezwaar heeft hij niet weggeworpen. En we
verzeen, dat de broeders te Amsterdam het
gevaar, waarin hun Kerk verkeert, niet genoeg
inzien. Anders zouden er reeds lang meer af-
doende maatregelen genomen zijn om tot een
beter toezicht op de leden te komen.

K.

Officiële Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Met de verzending der kwitantien is 't zoo ver
gevoerd, dat alle H.H. correspondenten en
agenten wier lijsten ontvangen zijn, hune kwit-
tantien kunnen thuis hebben.

Bij het overmaken der gelden is
het 't best, zoowel voor groote
als kleine bedragen, gebruik te
maken van den post girodienst
No. 6327, welk nummer aan alle
postkantoren bekend is.

Werd de vorige week een belangrijk bedrag voor
het fonds 1920 uit Afrika vermeld, ook in
Amerika denkt men aan de Vrije Universiteit,
zooda in de annonce in de *Heraut* bleek.

Wel worden nog uit Amerika niet zooveel
dollars ontvangen als penden uit Zuid-Afrika,
maar dat komt, omdat de oud-studenten in
Amerika niet zooveel medewerking kunnen be-
toonen als die in Afrika aan den dag leggen.

Evenwel, dat zal nog wel komen.

Dat werken winnen is, blijkt weer uit de
opgave uit Overijssel en een klein stukje van
Drenthe ontvangen.

Derzelde broeder, die met zooveel succes
Noord-Brabant heeft bewerkt, is met Noorde-
lijk opgetrokken en het werd hem gegeven ook
daar warme belangstelling te ontmoeten.

In een goede week tijd werden 105 contri-
butanten ingeschreven en de contributie van
f 180 verhoogd, en wel in Gemeinden
23 contribuatoren f 29, in Zwartsuis 37 f 55.50,
in Hasselt 15 f 22.50, in Zwollerskapel 2 f 6
en in Assen, waarmede de Duitse tocht be-
gonnen is, 28 tot een bedrag van f 67. Op-
merking verdient, dat nog geen twee jaar geleden
in deze plaatsen was gewerkt en gewonnen en
dus van een naooft kan worden gesproken.

Zij dit tot aanmoediging van de broeders
correspondenten en agenten. Soms meent men
dat er heusch niet meer te winnen is, en het

GEERTJES BESLUIT.

Job vernielde het aardige hoekje bijna geheel.
Deu heelen zomer had hij de zaaielbloemen
afgeplukt; toen ze rijp waren, werden de fram-
bosen gestolen; een paar dagen later zag Geertje,
uit school gekomen, dat het paadje vol aard-
mest en stronken lag, en de broers hadden in
het voorjaar voor haar een zak mooi heizand
opgegraven en daarmee haar paadje bestrooid.

Alweder moest Meester haar troosten en tot
geduldig verdragen vermanen. "Kom, kindje,
laten we samen bidden, opdat de Heere je leeren
mag, zelfs Job, je vijand, lief te hebben. Vergest
ook niet de twee mooie teksten van Grootvader
in Moeders Bijbel."

"Ja maar 't is zoo moeielijk, zoo, zoo..."
"Leer van mij, dat ik zachtmoedig ben en
nederig van hart", zegt de Heere Jezus. Wij weet
toch al, dat de Heiland veel groter verdriet
had van al die onderlijen te verdragen en Schrift-
geleerden, dan jij van Job. Vraag Hem je
zachtmoedigheid te maken, eens erf je op de nieuwe
aarde zeker een heel mooi tuin. Vergest niet
dat je ook om vergiffenis moet bidden, omdat
je zoo boos en driftig zijt geworden."

Er verliepen verscheidene dagen, waarin Job
voortging met zijn verlaten en rija moeder
stond te lachen.

Het teluergelde kind beproefde den boel
weer op te ruimen en het tuintje op te knappen.
De goede Vrouw Bolder had inuit mede-
lijden met haar kleine meid, die poogde zacht-
moedig te wezen bij al dat sarren.

Na een paar weken zag Geertje op een
Zaterdagmiddag, naast haar moeder in haar
zachtmoedige gezeten, "Moeder, ik heb wat
bedacht. Ik zal mijn hoekje aan Job geven, en
zeggen, dat hij er mee doen kan wat hij wil."

"En jij dan?"
"Wachten duurt wel lang, misschien ben ik
dan al groot, maar ik zal blijven bidden om
geduld en zachtmoedigheid en om Job te ver-
geven en te denken aan de nieuwe aarde."

Vrouw Bolder kuste haar dochterke recht
leeder eer zij antwoordde: "t Is heel goed,
lieve."

Soel liep Geertje weg bang dat ze op haar
voornemen zou terugkomen, ging zij, nu Moeder
haar besluit goedkeurde, maar dadelijk naar
Job toe, dien ze juist aan hun deur zag staan.

Liep ze vlug weg; zeer langzaam en met
kleine stappen kwam zij terug bij Moeder, die
juist bezig was het Zondagsche goed klaar te
leggen.

"O, Moede, moeder! die Job!" Tranen ver-
stikten hare stem. Eindelijk bedacht, vertelde
ze hoe de jongen haar had uitgelachen, leelijke
geachten had getrokken en pereg: "Zoo heilig
boonje! Ben jij niet zoo bij als jullie beide
me? Jij hoeft het mij niet te geven, 't is van
aan, hoor jij. Al wou de Jonker het hebben, hij
kan er naar fluiten. En och, nog veel meer.

Allemaal leelijke woorden over Vader en U en
de jongens. Ik wou toch graag goed doen en
zachtmoedig worden."

"Wat heb je gezegd toen hij ophield?"
"Niets Moeder, ik was al achteruit gelopen,
want hij kwam naar mij toe. En ik dacht..."

"Wat kindliep!"
"Lieve Heere leer mij..."

Tranen kwamen in de oogen van vrouw
Bolder en zij zei toen niets meer.

Had Job geweten wie ongenien hem had ge-
hoord, hij zou wel hebben ingebonden.

HOOGENBEEK.

Buitenland.

Duitschland. Scheiding van Kerk
en Staat. Verwarring.

De landdag van Brunswijk heeft met een
meerderheid van twee stemmen, die der twee
social-democratische fracties, besloten, om in
dit jaar de scheiding tusschen Kerk en Staat
tot stand te brengen, de regering opdringende
daartoe een wetsvoorstel in te dienen. Dit jaar
zullen de gelden, die voortspraken uit klooster-
fondsen, nog voor de kerk beschikbaar gesteld
worden, al stemden de onafhankelijke socialist
daar tegen. Evenwel werd de post voor het
Seminarium tot opleiding van predikanten,
schraapt. Voor de toekomst zal men alleen
kunnen rekenen op hetgeen de rechtbank de

kerk zal toewijlen. Daarbij zal de hoofdvraag
zijn, of de opbrengst uit de 23 kloostergoederen,
voor de kerk zal bestemd blijven.

De eenige predikant, die lid van den landdag
is, een democraat, beschuldigde de kerk, die
hij dient, van heerschzucht, geestzucht en
karakterloosheid. Tot de sociaal-democraten
richtte hij het verzoek, de oude kerk zooveel
zij wilden te veroordeelen, maar de nieuwe kerk,
die opgebouwd worden zou in den vrijen geest
van den Nazarener, de behulpzame hand te
bieden. Maar de socialist, die de meerderheid
vormen, wilden daarvan niets weten. Zij ver-
zochten den democratischen predikant, tot de
nieuwe kerk van het socialisme toe te treden.
Het station van het modernisme zijn de sociaal-
democraten reeds lang voorbij!

In Brunswijk is men dus in beginsel tot
scheiding van Kerk en Staat gekomen; wanneer
de regering haar opdracht aanvaardt, zal deze
in dat land weldra een voldongen feit zijn. In
andere deelen van Duitschland is men zoo ver
nog niet. In de *Christel. Welt* klaagt Dr. Rade:
"De plannen om tot een verandering in kerke-
lijke toest